

надурочний час при підсумованому обліку робочого часу здійснюється згідно з чинним законодавством. Оплата праці за роботу в дні передбачені ст. 73 КЗпП проводиться в подвійному розмірі відповідно до вимог ст. 107 КЗпП. Особам, які працюють за вахтовим методом, за кожний день перебування на вахту виплачується польове забезпечення (компенсація підвищених витрат при виконанні польових геологорозвідувальних робіт в розмірі, передбаченому колективним договором. Граничний розмір польового забезпечення за день не може перевищувати розмір добових, що виплачується працівникам при службових відрядженнях у межах України.

*Петришинець Л.В.,
аспірантка кафедри фінансів та митної справи УжНУ,
м. Ужгород, Україна*

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТА КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ТОТОЖНІСТЬ ЧИ НЕВІДПОВІДНІСТЬ?

Прийняття ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку підприємства не може здійснюватися без чіткого визначення категоріального апарату. Основою фінансового управління підприємством є управління фінансовими ресурсами (джерелами фінансування) та капіталом. Тому важливо розрізняти ці два поняття.

Не виникає заперечень, що фінансові ресурси відповідають джерелам фінансування, тобто дорівнюють пасиву балансу (по крайній мірі такої точки зору дотримується переважна більшість економістів). Однак позиція різних вчених щодо ототожнення понять «капітал» та «фінансові ресурси» є неоднозначною. Існуючі суперечності обумовлені особливостями введення за радянських часів у використання терміна „фінансові ресурси” та виключення з наукового обігу поняття «капітал підприємства».

Сьогодні частина авторів вважає, що фінансові ресурси – поняття ширше, ніж капітал (І.Т. Балабанов, В.В. Ковальов, Є.Г.Рясних, В.М. Шелудько, В.Г. Белоліпецький), стверджуючи, що капітал – це частина фінансових ресурсів, які вкладено у виробництво, що приносить дохід. Тобто вкладені фінансові ресурси, які не приносять доходу, капіталом не являються.

Однак таке трактування капіталу суперечить двом його важливим сутнісним характеристикам: капітал як носій фактора ризику. Використовуючи капітал з метою отримання прибутку, підприємець завжди повинен усвідомлено іти на економічний ризик, пов'язаний з можливим недоотриманням суми очікуваного доходу, а також з можливою втратою вкладеного капіталу; капітал як джерело доходу. Відповідно до цієї характеристики капітал потенційно здатен приносити дохід при умові ефективного його використання.

Таким визначенням капіталу також заперечується існування одного з його видів, а саме «мертвого» капітал. Як зазначає І.О. Бланк [1, С. 419], за характером використання в господарському процесі у практиці фінансового менеджменту виділяють робочий і неробочий види капіталу.

Робочий капітал характеризує ту його частину, яка приймає безпосередню участь у формуванні доходів і забезпеченні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Неробочий (або "мертвий") капітал характеризує ту його частину, яка інвестована в активи, що не приймають безпосередньої участі в здійсненні різноманітних видів господарської діяльності підприємства і формуванні його доходів. Прикладом цього виду капіталу є кошти підприємства, інвестовані в приміщення та обладнання, що не використовуються; у виробничі запаси для продукції, знятої з виробництва; в готову продукцію, на яку повністю відсутній попит покупців у зв'язку з втратою нею споживчих якостей тощо.

Інші автори (О.О. Коваленко, Л.М. Ремньова, В.Г. Попова, І.Н. Самонова, І.І. Добросердова, А.С.Філімоненков) не розрізняють окремо поняття «капітал» та «фінансові ресурси», ототожнюючи їх з пасивами (джерелами формування активів) підприємства, або дають різне за формулюванням, але однакове за суттю визначення цих понять. За обома цими підходами капітал розглядається суто з позицій фінансового менеджменту (як фінансовий ресурс). Якщо ж враховувати всі сутнісні характеристики капіталу підприємства, то він є поняттям вищого рівня абстракції, ніж фінансові ресурси, оскільки відображає як джерела

фінансування (фінансовий капітал), так і напрямки використання коштів (функціонуючий капітал). Тому капітал підприємства є поняттям ширшим, ніж фінансові ресурси.

Література: 1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1./ И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, 1999. – 592 с.

Рогов Г.К.

*к.е.н., доцент Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

ВАРІАНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО - ТРУДОВОЇ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ І КОРПОРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ

Ефективність переорієнтації податкової системи України на цілі сталого розвитку, насамперед, визначається узгодженістю інтересів держави і суб'єктів господарювання. Тому важливо передбачити можливі стратегії адаптації платників податків до різних варіантів реформування. Зокрема це стосується запровадження еколого – трудової податкової реформи (ЕТПР). Задача прогнозування ймовірних стратегій адаптації підприємств до змін умов оподаткування вирішується за допомогою імітаційної моделі наслідків трансформації податкової системи, побудованої на основі формалізації зв'язку економічного прибутку підприємств із податками та іншими платежами, які сплачує підприємство, в тому числі екологічними та єдиним соціальними внеском. Передусім, розглянемо схему компенсації зростання ставок екологічного податку шляхом однакового зменшення для всього господарського комплексу країни (або промисловості) розмірів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, тобто без врахування різної екологічності видів економічної діяльності. Перспектива ЄТПР за даною схемою для видів економічної діяльності із вищим за середній рівень впливом на забруднення довкілля, зокрема для енергетики, металургії, добувної та хімічної промисловості означає зростання екологічного податку у більшому розмірі, ніж зменшення суми соціальних нарахунків.

Якщо своєчасно не вжити заходів для відновлення прибутку до рівня, що мав місце до впровадження реформи, то відбудеться ланцюжкова реакція погіршення показників рентабельності, фінансової стійкості та ліквідності. Результатом стане зниження кредитоспроможності і зростання вартості власного та позичкового капіталу, що, у свою чергу, призведе до збільшення середньозваженої вартості капіталу (WACC) і, як наслідок, додаткового падіння економічного прибутку. Загалом можна передбачити зменшення інвестиційної привабливості галузей із високим рівнем забруднення довкілля та відтік капіталу в екологічно чисті види економічної діяльності. Такий сценарій не відповідає змісту сталого розвитку, адже руйнується збалансованість його екологічної, економічної та соціальної складових. З метою запобігання негативних наслідків проведення вказаного варіанту ЕТПР підприємства галузей із високим рівнем забруднення навколишнього середовища будуть примушені здійснювати вибір між наступними стратегіями реагування: а) масштабні екологічні інвестиції; б) підняття цін на продукцію; в) використання тіньових схем ухилення від оподаткування; г) перенесення виробництва в країни з більш привабливим податковим кліматом.

Остання стратегія в реаліях вітчизняної економіки може застосовуватися тільки окремими потужними суб'єктами підприємництва. Прийнятність першої стратегії визначається еластичністю бази екологічного податку за капітальними інвестиціями в природоохоронну корпоративну діяльність, наявністю їх ефективного державного стимулювання, доступністю і вартістю джерел фінансування, зрілістю комплексу інституціональних чинників. Зважаючи на те, що забезпечення економічної ефективності «зелених інвестицій» можливе лише шляхом значного підняття ставок екологічного податку, на перших етапах проведення ЕТПР, указана еластичність буде завідомо низькою. В результаті економічний прибуток матиме спадний тренд. Це спонукатиме підприємства, застосовувати, у тій чи іншій мірі, стратегії б і в.

Такому вибору сприяють інституціональні бар'єри для сталого розвитку та висока вартість позичкового капіталу. Звичайно можливості підтримання досягнутого рівня економічного прибутку за рахунок підвищення цін мають жорсткі обмеження. Особливо це стосується галузей промисловості, орієнтованих на експорт, адже свобода їхнього цінового